

• **MAKALE**

Balkanlar'ın Köprü Ve Tampon Olma Rolü: Kosova Örneği Üzerinden İnceleme

Ömer Faruk Tomu

BALKAN

DÜŞÜNCE OKULU

HAZİRAN 2025

**BALKANLAR'IN KÖPRÜ VE
TAMPON OLMA ROLÜ:
KOSOVA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN
İNCELEME**

ÖMER FARUK TOMU

COPYRIGHT © 2025

Bu yayının tüm hakları **Balkan Düşünce Okulu**'na aittir. **BDO**'nun izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve Balkan Düşünce Okulu'nun yayın politikasını yansıtmayabilir.

Editörya: Savaş Hoştaş, Mustafa Sefa Çakır
Mizanpaj: Balkan Düşünce Okulu

BALKAN DÜŞÜNCE OKULU

Hacıbayram Mah. Yayık Sk. No: 31 Altındağ - Ankara - TÜRKİYE

Tel: +90 531 203 01 63

www.balkandusunceokulu.com | balkandusunceokulu@gmail.com

@balkandusunceokulu | @BalkanDusunce

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası dönemde Balkanlar'da artan dış müdahaleler ve çok aktörlü rekabet temelinde yürütülen bu çalışma, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Türkiye'nin bölge politikalarını karşılaştırmalı biçimde analiz etmektedir. Nitel araştırma yöntemine dayanan incelemede, literatür taraması ile birlikte tarihsel süreçler ve güncel diplomatik hamleler birlikte değerlendirilmiştir. Kosova örneği üzerinden yapılan analiz, bu ülkenin hem bölgesel bir bağlantı kurucu (köprü) hem de istikrar sağlayıcı bir sınır kuşağı (tampon) işlevi üstlendiğini ortaya koymaktadır. Kosova'nın bu özgün jeopolitik pozisyonu, sadece kendi iç dinamikleri açısından değil, aynı zamanda Balkanlar'ın gelecekteki siyasal dengeleri ve küresel güç mücadeleleri bakımından da kritik bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Köprü Ülke, Tampon Ülke, Jeopolitik, Strateji

Abstract

This study examines the increasing external involvement and multi-actor rivalry in the post-Cold War Balkans through a comparative analysis of the regional strategies of the European Union, the United States, China, and Turkey. Based on a qualitative research approach, the analysis integrates historical developments and recent diplomatic moves, supported by a thorough literature review. Focusing on the case of Kosovo, the study reveals the country's role as both a regional connector (bridge) and a zone of stability (buffer). Kosovo's unique geopolitical position proves to be essential not only for its internal dynamics, but also for shaping the political balance and strategic outlook of the wider Balkan region.

Keywords: Bridge State, Buffer State, Geopolitics, Strategy

GİRİŞ

Balkan Yarımadası coğrafi konumu gereği tarih boyunca Doğu ile Batı arasında bir köprü işlevi görmüş; bu nedenle bölge uzun yıllar boyunca büyük güçlerin stratejik ilgisini çekmiştir (Nation, 2003, s. 261). Liu'ya göre Balkanlar, antik çağlardan beri Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan kritik bir kavşaktır (Liu, 2024, s. 392). Benzer şekilde Hamiti, Batı Balkanlar'ın Doğu ile Batı arasında stratejik bir geçiş alanı olduğunu ifade eder (Hamiti, 2024, s. 57). Bölge aynı zamanda Katolik, Ortodoks ve Müslüman toplumların kesişim noktası olması nedeniyle dinî ve kültürel etkileşimlerin yanı sıra çatışmalara da sahne olmuştur (Harvard International Review, 2020, s. 915). Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzyıllar süren hâkimiyeti, milliyetçilik hareketleri, Soğuk Savaş dönemi ve Yugoslavya'nın dağılması gibi gelişmeler Balkanları yalnızca coğrafi değil, aynı zamanda siyasi ve stratejik bir alan hâline getirmiştir (Nation, 2003, s. 261). Bu çalışma Balkan Yarımadası'nın tarihsel süreçte "köprü" ve "tampon" bölge olma işlevlerini irdelemeyi amaçlamaktadır.

1. Köprü ve Tampon Bölge Kavramlarının Teorik Çerçevesi

Uluslararası ilişkilerde köprü bölge, farklı siyasi ve kültürel alanları birbirine bağlayan geçiş noktalarını ifade etmektedir. Balkanlar gibi yarımadalar bu tanıma tipik örneklerdir. Hamiti'ye göre, Rumeli coğrafyası tarihsel ticaret yolları ve kültürel geçiş hatlarının kesişimindedir (Hamiti, 2024, s. 58). Spykman da bu durumu Rimland teorisiyle açıklar; ona göre Avrasya çevresindeki kuşaklara egemen olan, dünya düzenini belirleyecek güç olur (Spykman, 1944, s. 39). Balkanlar, bu anlamda Avrupa ve Asya'nın çevresinde stratejik bir eşik noktasıdır (Hamiti, 2024, s. 60).

Öte yandan tampon bölge, büyük güçler arasındaki çatışmaları engellemek amacıyla oluşturulan, çoğunlukla tarafsız ya da dengeleyici alanlardır. BM tanımına göre tampon bölgeler, çatışan taraflar arasında gerginliği azaltmak için oluşturulmuş askeri ve yönetsel sınır alanlarıdır (UN Peacekeeping, 2023, s. 178). Beehner ve Meibauer'a göre tampon bölgeler yalnızca çatışmaları önlemez, aynı zamanda iç çatışmaların yayılmasını engelleyen bir güvenlik kuşağı olarak da işlev görmektedir (Beehner & Meibauer, 2016, s. 295). Bu bölgeler gerektiğinde sınır ötesi müdahalelere olanak tanıyarak stratejik esneklik sağlamaktadır. Örneğin Nepal, Hindistan ile Çin arasında uzun yıllar boyunca tampon devlet işlevi görmüştür (Chand, 2023, s. 110).

2. Balkanlar ve Kosova'nın Jeopolitik Konumu

Jeopolitik, bir bölgenin coğrafi ve demografik özelliklerinin uluslararası siyasetteki etkilerini analiz etmektedir. Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alır ve Karadeniz, Marmara, Ege, İyon ve Adriyatik denizleriyle çevrilidir. Kuzeyde Tuna Nehri sınır kabul edilir (Nation, 2003, s. 187). Bölge; Bosna-Hersek, Sırbistan, Kosova, Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan gibi ülkeleri kapsar. Farklı dini ve etnik grupların bir arada bulunduğu bu bölge hem Avrupa hem de Avrasya güvenlik mimarisi açısından kritik konumdadır (Harvard International Review, 2020, s. 32).

Balkanlar'a dört yönden kolay erişim sağlanabilmesi, bölgeyi tarih boyunca büyük güçlerin istilasına açık hâle getirmiştir. Osmanlı, Habsburg, Rusya, İngiltere ve ABD gibi aktörler Balkanlar'ı daima kendi stratejik çıkarları doğrultusunda şekillendirmeye çalışmıştır (Nation, 2003, s. 261). Bu nedenle bölge uzun yıllar boyunca istikrarsızlık ve güç rekabetinin merkezi olmuştur (Harvard International Review, 2020, s. 923).

Kosova ise Balkanlar'ın ortasında yer alarak stratejik bir "ileri karakol" niteliği taşımaktadır. Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk ve Kuzey Makedonya ile çevrili olan Kosova, 1999 yılında NATO'nun müdahalesiyle Batı'nın bölgedeki en önemli stratejik dayanaklarından biri hâline gelmiştir (McBride, 2023, s. 5). Sırbistan ve Rusya, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayarak bölgedeki Batı etkisine karşı siyasi bir denge unsuru yaratmaya çalışmaktadır. Bu çerçevede Kosova hem "tampon bölge" hem de "köprü" işlevi gören hibrit bir örnektir (Nation, 2003, s. 264).

3. Kosova'nın Geçmişi ve Uluslararası Arenada Yeri

Kosova topraklarında insan varlığına dair en eski izler Taş Devri'ne kadar uzanır. Bu döneme ait kalıntılar arasında mağara yerleşimleri ve taş aletler bulunmaktadır (Wikipedia contributors, n.d.). Tunç Çağı'nda bölge, Iliryalı kabilelerin yerleşim alanı hâline gelmiştir. Bu kabilelerin özellikle Dardanlar, bölgedeki en etkili topluluklardan biriydi (Britannica, n.d.).

Dardanlar, günümüzdeki Kosova topraklarında kurulan Dardanya Krallığı'nın temelini atmışlardır. Bu krallık, Roma İmparatorluğu tarafından MÖ 28 yılında fethedilerek Roma topraklarına katılmıştır (Judah, 2000, s. 12). Roma egemenliği döneminde bölge, Dardania eyaleti olarak yeniden yapılandırılmış ve şehirleşme hız kazanmıştır. Ulpiana gibi kentler, bu dönemde önemli ticaret ve idari merkezler hâline gelmiştir (Britannica, n.d.).

Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinden sonra Kosova, Bizans İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. 6. yüzyılda Slav kabileleri Balkanlara göç etmiş ve zamanla bölgedeki demografik yapı değişmiştir (Wikipedia contributors, n.d.). 9. yüzyılda Bulgar İmparatorluğu Kosova'ya egemen olmuş, ardından Bizans yeniden kontrolü ele almıştır.

XII. yüzyıldan itibaren Sırp krallıkları güç kazanmaya başlamış ve özellikle Nemanja Hanedanı döneminde Kosova'yı da içeren topraklarda hâkimiyet kurmuşlardır (Judah, 2000, s. 37). 1389'daki I. Kosova Savaşı, Osmanlılar ile Sırlar arasında gerçekleşmiş ve savaşın sonucu bölgenin kaderini etkilemiştir. Her ne kadar savaşın sonucu tartışmalı olsa da, Osmanlılar zamanla bölgeyi kontrol altına almıştır (Judah, 2000, s. 45).

1455 yılında Osmanlılar Kosova'yı tamamen ele geçirmiştir. Bu dönemden itibaren Kosova, Rumeli Eyaleti içinde önemli bir sancak hâline gelmiştir (Judah, 2000, s. 52). Osmanlı idaresi altında Kosova, dini ve kültürel çeşitliliğin bulunduğu bir merkez olmuş, birçok cami, medrese ve han inşa edilmiştir (Pula, 2004, s. 782). Bu dönemde Arnavut nüfusunun İslam dinine geçişi hız kazanmış, bazı yerli Hristiyan toplulukları ise ya Müslüman olmuş ya da bölgeden göç etmiştir (Judah, 2000, s. 63).

Kosova, Osmanlılar için stratejik bir konuma sahipti. Bölgeden sağlanan insan gücü, Osmanlı ordusunda önemli roller üstlenmiştir. Özellikle Yeniçeri Ocağı'na alınan devşirmeler arasında Kosovalılar da bulunmaktaydı (Britannica, n.d.).

XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu zayıflamaya başlayınca Balkanlar'da milliyetçilik hareketleri yükselişe geçti. 1878'de Berlin Kongresi'nin ardından Arnavutlar, Kosova'yı da kapsayan bir Arnavut vilayetinin kurulmasını talep etti. Bu amaçla kurulan Prizren Birliği, Arnavut milliyetçiliğinin temel taşlarından biri olarak kabul edilir (Judah, 2000, s. 85).

Sırlar ise Kosova'yı tarihi miraslarının bir parçası olarak görmekteydi. Bu yüzden bölgenin geleceği, Arnavutlar ve Sırlar arasında süregelen bir anlaşmazlık konusu oldu (Bieber, 2015). Osmanlı yönetimi, bölgede denge sağlamaya çalışsa da artan ayaklanmalar ve etnik gerilimler imparatorluğun bölgedeki otoritesini zayıflattı (Judah, 2000, s. 90).

1912 yılında I. Balkan Savaşı sırasında Sırbistan, Kosova'yı Osmanlılardan aldı. Bu dönemde bölgedeki Müslüman Arnavut nüfus büyük baskılarla karşılaştı ve önemli ölçüde göç etmek zorunda kaldı (Judah, 2000, s. 95). Kosova'nın Sırp egemenliğine girmesi, Arnavutlar için bir dönüm noktasıydı; çünkü bu yeni düzen, kültürel ve siyasal baskıları beraberinde getirdi (Pula, 2004, s. 784).

I. Dünya Savaşı'nın ardından Kosova, 1918'de kurulan Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı'nın (daha sonra Yugoslavya) parçası hâline geldi. Arnavut nüfus, bu yeni düzende azınlık olarak kaldı ve etnik baskılara maruz kaldı (Judah, 2000, s. 103).
II. Dünya Savaşı sırasında İtalya ve Almanya'nın işgaliyle Kosova'nın bazı bölgeleri Arnavutluk'a katıldı. Ancak savaş sonrası yeniden Yugoslavya'ya dahil edildi.

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti döneminde Kosova, Sırbistan'a bağlı özerk bir bölge statüsüne sahipti. 1974 Anayasası ile Kosova'nın özerkliği genişletildi, bu da bölgedeki Arnavut nüfusun siyasi temsilini artırdı (Pula, 2004, s. 785).

Ancak 1980'lerde Yugoslavya'daki ekonomik kriz, etnik tansiyonları artırdı. 1981 yılında Kosova'da Arnavut öğrenciler tarafından başlatılan protestolar, geniş çaplı gösterilere dönüştü. Bu olaylar, Sırp yönetimi tarafından sert biçimde bastırıldı (Judah, 2000, s. 115).

1989'da Slobodan Milošević'in Sırbistan'da iktidara gelmesiyle Kosova'nın özerk statüsü kaldırıldı. Bu adım, Arnavutların tepkisini çekti ve paralel bir yapı oluşturmalarına yol açtı. Eğitim, sağlık ve siyaset alanlarında gayriresmî Arnavut kurumları kuruldu (Pula, 2004, s. 786).

1990'ların ortasında Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Sırp güvenlik güçlerine karşı silahlı mücadele başlattı. Sırp yönetimi buna sert askeri operasyonlarla karşılık verdi. 1998-1999 arasında yaşanan çatışmalar, sivillere yönelik insan hakları ihlallerini beraberinde getirdi. NATO'nun müdahalesiyle 1999 yılında savaş sona erdi ve BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı ile Kosova, Birleşmiş Milletler yönetimine bırakıldı (United Nations Security Council, 1999).

17 Şubat 2008'de Kosova, Sırbistan'ın karşı çıkmasına rağmen bağımsızlığını ilan etti. Bu gelişme, başta ABD ve birçok AB ülkesi olmak üzere geniş bir uluslararası tanıma aldı (Bieber, 2015). Ancak Sırbistan ve Rusya başta olmak üzere bazı ülkeler Kosova'yı tanımamaktadır.

Bağımsızlıktan sonra Kosova, devlet kurumlarını kurma, çok etnili toplum yapısını inşa etme ve ekonomik kalkınmayı sağlama çabalarına girişti. 2013 yılında AB arabuluculuğunda Sırbistan ile Kosova arasında Brüksel Anlaşması imzalanarak ilişkilerin normalleştirilmesi yolunda önemli bir adım atıldı (Bieber, 2015).

Ancak süreç hâlâ kırılıktadır. Özellikle Sırp nüfusun yoğun yaşadığı kuzey bölgelerinde gerilim zaman zaman tırmanmakta ve entegrasyon sorunları sürmektedir (Kraja, 2020).

4. Tarihte Balkan Bölgesinin Köprü ve Tampon Bölge Rolü

Roma İmparatorluğu, Balkanlar'ı Doğu eyaletlerine bağlayan stratejik bir koridor olarak kullanmıştır. Özellikle Via Egnatia adlı Roma yolu, Arnavutluk'taki Dyrrachium'dan başlayıp Makedonya ve Trakya üzerinden Konstantinopolis'e ulaşarak imparatorluğun doğu-batı bütünlüğünü sağlamıştır (Bowersock, 1994, s. 115 ve Hoştaş, 2024, s. 13). Bu yol, güney Balkanlardaki koloni zincirlerini Roma'ya doğrudan bağlamış ve bölge Roma'nın ticari ve askerî yaşamında hayati bir rol oynamıştır (Potter, 2004, s. 78). Ayrıca Roma sınırları kuzeyde Tuna Nehri'ne kadar genişlemiş; burada kuleler, gözlem istasyonları ve kalelerden oluşan Danubian Limes hattı barbar akınlarına karşı savunma sistemi olarak kurulmuştur (Whittaker, 1997, s. 133). Roma dönemi boyunca bölgede Latin hukuku ve Hristiyanlık yayılmış, bölge halkı kültürel olarak Roma sistemine entegre edilmiştir (Millar, 2006, s. 189). 391 yılında Hristiyanlık devlet dini ilan edilince, 395'teki imparatorluk bölünmesiyle Balkanlar, Batı ve Doğu Roma'nın sınır bölgesi hâline gelmiştir (Brown, 1989, s. 212).

Osmanlı Devleti, kuruluş döneminde Balkanlar'a yönelerek Edirne'yi 1362'de almış, 1389 Kosova Savaşı ile Sırbistan'ı ve 1453'te İstanbul'u fethederek Bizans'a son vermiştir (İnalçık, 2000, s. 98). Osmanlı için Balkanlar, Anadolu'dan Avrupa'ya açılan stratejik bir askerî geçiş bölgesi işlevi görmüştür (İnalçık, 2000, s. 104). Bölgedeki Hristiyan kökenli çocukların devşirme sistemiyle yeniçeri ve bürokrat olarak yetiştirilmesi, merkezin Balkanlar'la personel ve ideolojik bağ kurmasını sağlamıştır (Lewis, 1968, s. 146). Bu sistem, hem bir askerî insan kaynağı yaratmış hem de bölgeyi merkeze entegre etmiştir (İnalçık, 2000, s. 109). Osmanlı milleti sistemiyle Rum Ortodoks, Ermeni ve Müslüman unsurlar dini topluluklar olarak organize edilmiş ve bu şekilde Balkanlar'daki çok dinli yapı dengelye yönetilmiştir (Karpas, 1985, s. 62). Ayrıca Rumeli eyaletinden düzenlenen seferler Osmanlı'nın Avrupa'daki yayılmasını kolaylaştırmıştır (Shaw & Shaw, 1977, s. 221).

18. yüzyıldan itibaren Osmanlı'nın zayıflamasıyla Avusturya-Macaristan, 1878 Berlin Kongresi sonrası Bosna-Hersek'i işgal etmiş ve 1908'de resmen ilhak etmiştir (Jelavich, 1983, s. 155). Bu durum bölgede Slav milliyetçiliğini körüklemiş, Sırbistan gibi Pan-Slavist güçleri destekleyen Rusya ile çatışma ortamı doğurmuştur (Perry, 1997, s. 211). Avusturya-Macaristan Balkanlar'ı bir tampon bölge olarak değerlendirirken, Rusya ise Ortodoks Slav nüfuzu üzerinden nüfuz alanı yaratma gayretindeydi (Jelavich, 1983, s. 163). Bu çekişme, Balkanlar'ı bir jeopolitik satranç tahtasına çevirmiştir (MacMillan, 2001, s. 84).

1914'te Avusturya-Macaristan veliahtı Franz Ferdinand'ın Saraybosna'da öldürülmesi, I. Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olmuş, olay Balkanlar'daki büyük güç rekabetinin sonucudur (Fromkin, 2004, s. 59). Savaş sırasında Balkanlar, hem Alman-Osmanlı bloğunun hem de İtilaf Devletleri'nin geçiş ve cephe sahası olmuştur. Özellikle Sırbistan ve Bulgaristan üzerinden yürütülen askerî harekâtlar, bölgenin savaş stratejileri açısından önemini artırmıştır (Hall, 2000, s. 188).

1939'da İtalya'nın Arnavutluk'u işgali ve 1940'ta Yunanistan'a saldırısı, Balkanlar'daki stratejik hesapların göstergesidir (Mazower, 1993, s. 72). Hitler 1941 baharında Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgal ederek Balkanlar üzerinden Doğu Cephesi'ne güvenli geçiş sağlamak istemiştir (Beevor, 2012, s. 203). Barbarossa Harekâtı'nın bu nedenle geciktiği iddia edilir. Bu durum Balkanlar'ın savaşta jeostratejik tampon işlevini bir kez daha göstermiştir (Keegan, 1990, s. 97).

II. Dünya Savaşı sonrası Yugoslavya sosyalist bir ülke olsa da Sovyetler'den koparak Bağlantısızlar Hareketi'ni başlatmış ve farklı bir ideolojik çizgi izlemiştir (Ramet, 2006, s. 45). Türkiye ve Yunanistan 1952'de NATO'ya katılarak Batı Bloku içinde yer almıştır (Duke, 1991, s. 128). Sovyet etkisindeki Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk gibi ülkeler ise Doğu Bloku'na dâhildi. Bu karmaşık yapı, Balkanlar'ı kutuplar arası geçiş ve çatışma alanına dönüştürmüştür (Glenny, 1999, s. 212).

1946–1949 arasındaki Yunan İç Savaşı, ABD destekli hükümet ile Sovyet yanlısı gerillalar arasında geçmiştir. Gerillalar Yugoslavya ve Arnavutluk'tan lojistik destek almış, ABD ise Truman Doktrini ile hükümete askeri ve ekonomik yardım sağlamıştır (Clogg, 2002, s. 168). Bu savaş, Balkanlar'ın Soğuk Savaş'ta bir ideolojik cephe hattı olduğunu göstermiştir (Karakasidou, 1997, s. 103).

5. Günümüzde Balkanlar'da Uluslararası Aktörler: Rekabet ve Nüfuz Mücadelesi

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Balkanlar'da bölgesel güç dengeleri yeniden şekillenmiş ve çok sayıda dış aktör bu rekabet ortamına girmiştir. Avrupa Birliği (AB), Batı Balkan ülkelerine üyelik perspektifi üzerinden hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele ve insan hakları alanlarında reformlar dayatmakta, IPA gibi mali araçlarla bölgeye yatırımlar sağlamaktadır (Tcherneva, 2023, s.3).

Ancak 2003 Selanik Zirvesi'nde Batı Balkanların "AB ailesinin parçası" olacağı taahhüdüne rağmen ilerleme yavaşlamış, komşular arasında sınır ve azınlık anlaşmazlıkları ile Kosova'nın bazı AB üyesi devletlerce tanınmaması gibi nedenlerle AB'ye olan güven zedelenmiştir. Bunun sonucu, bazı Balkan liderleri AB üyeliği umudunu yitirerek Rusya, Türkiye veya Çin gibi alternatif güç merkezlerine yönelme eğilimi göstermiştir (Güzeldere, 2021, s.4).

NATO ve ABD, bölge güvenliğinin diğer temel garantörleri konumundadır. Arnavutluk (2009), Karadağ (2017) ve Kuzey Makedonya (2020) gibi ülkeler tam üye olmuş; Bosna-Hersek ise NATO'nun Üyelik Eylem Planı (MAP) çerçevesinde ittifaka yakınlaşma sürecindedir. NATO, Kosova'da 1999'dan beri görev yapan KFOR barış gücüyle istikrarı desteklemektedir. Örneğin ABD, bölgedeki en büyük askeri üssü olan Kosova'daki Camp Bondsteel üzerinden KFOR'a büyük katkı sunmakta ve bu üstün Rusya ile Çin'in faaliyetlerini takip etmektedir (Buçpapaj, 2025, s.8). ABD aynı zamanda Kosova'nın bağımsızlığını desteklemiş, Sırbistan-Kosova normalleşmesi için arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Nitekim ABD Senatosu'na sunulan yeni yasa tasarısında Washington yönetimi, altyapı, ticaret ve yolsuzlukla mücadele projeleri yoluyla bölgenin demokratik istikrarını ve ekonomik kalkınmasını desteklemeyi; barışa tehdit oluşturan aktörler için yaptırımların resmiyet kazanmasını öngörmektedir (Shaheen, 2024, s.3).

Rusya ise Balkanlar'daki tarihsel ve kültürel bağları kullanarak nüfuzunu devam ettirmektedir. Moskova, özellikle Sırbistan ve Bosna-Hersek'in Sırp entitesi üzerinde aktiftir; bu bağlamda "Sırlar ve Ruslar sonsuza dek kardeştir" sloganında özetlendiği gibi ortak Slav-Ortodoks kimliği vurgulamaktadır (Zorić, 2025, s.36). Rusya, Balkanları AB ve NATO genişlemesine karşı bir tampon bölge olarak görür, Batı'yla rekabetini bölge jeopolitiği üzerinden yürütmeyi stratejik bir hedef sayar. Örneğin Rus Ortodoks Kilisesi, Sırp Ortodoks Kilisesi'ni destekleyerek Kosova'nın bağımsızlığını meşru görmemekte (ORF, 2023, s.82), Kremlin de bölge ülkelerinin enerji bağımlılığı üzerinden nüfuz tesis etmektedir (ORF, 2023, s.118). Bölgedeki stratejisi, ayrılıkçı söylemleri kışkırtarak etnik ve dinî hatları derinleştirmek; devlet dışı kurumlar ve medyayı kullanarak dezenformasyon kampanyaları yürütmek; ayrıca ortak Ortodoks miras üzerinden yumuşak güç kazanmaktır (Zorić, 2025, s.37).

Çin, Balkanlar'da ağırlıklı olarak ekonomik nüfuzunu artırmaya yönelmiştir. Pekin, bölge ile altyapı projeleri ve "17+1" iş birliği platformu kapsamında kapsamlı yatırımlar yapmaktadır (Reka, 2018, s.95). Karadağ'da otoyol ve liman inşası ile Belgrad-Tiran demiryolu projelerinde Çinli şirketler etkin rol oynarken, bu projelerin çoğu büyük kamu garantili kredilerle finanse edilmektedir. Ancak bu kredi koşulları borç-tuzağı endişelerini beraberinde getirmiştir; örneğin Çin kredisiyle finanse edilen Karadağ otoyolu projesi ülke borç/GSYH oranını astronomik seviyelere çıkarmıştır (Lamprecht & Ströhm, 2025, s.328).

Türkiye ise Balkanlar'daki tarihsel bağlarını ve yumuşak gücünü aktif şekilde kullanmaktadır. Osmanlı döneminden kalma ortak geçmiş, Türkiye'nin bölgeyle ilişkilerine derinlik kazandırmakta, diplomasi ve kalkınma programlarında araç olarak değerlendirilmektedir. TİKA ve Diyanet gibi kurumlar, Balkanlar'da Osmanlı mirasını canlandırmaya yönelik cami ve medrese restorasyon projeleri ile altyapı ve eğitim yardımları sağlamaktadır (Çelik & Dirik, 2018, s.174). Örneğin TİKA günümüzde eski Osmanlı eserlerini ve medreseleri yenilemekte, Balkanlar genelinde cami inşası/restorasyonuna kaynak ayırmaktadır (Çelik & Dirik, 2018, s.174). Benzer şekilde Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla Türk dili ve kültürü yaygınlaştırılmakta, birçok Balkan ülkesinde Türkçe dersleri verilip öğrencilere burslar sağlanmaktadır (Çelik & Dirik, 2018, s.180). Ekonomik ilişkiler de hızlı artmıştır; 2002 yılında yaklaşık 435 milyon dolar olan Türkiye-Balkan ticareti 2016'da 3 milyar doları bulmuş, 2019'un ilk dokuz ayında neredeyse 10 milyar dolara yükselmiştir (Güzeldere, 2021, s.6). Öte yandan Türk Hava Yolları'nın bölgeye genişleyen uçuş ağı ile TİKA, Yunus Emre ve Maarif Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla kültürel ve eğitim iş birliği pekiştirilmiştir.

Bu çok yönlü etki mücadelesinde Balkan devletleri kendi çıkarlarını koruyan bir denge politikası izlemektedir. Balkanlar, tarih boyunca olduğu gibi bugün de Doğu ile Batı arasında tampon bölge ve köprü işlevi görmektedir (Zorić, 2025, s.45).

Sonuç

Balkan Soğuk Savaş sonrası dönemde Balkanlar, küresel ve bölgesel güçlerin stratejik rekabet alanlarından biri hâline gelmiştir. Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte bölgede ortaya çıkan siyasi boşluk, yalnızca sınırların yeniden çizilmesiyle sınırlı kalmamış; aynı zamanda dış aktörlerin etkisinin yoğunlaştığı, çok katmanlı bir jeopolitik ortamı da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Türkiye gibi aktörler, farklı araçlar ve stratejilerle bölgeye yönelmiş, her biri kendi dış politika öncelikleri doğrultusunda etki sahalarını genişletmeye çalışmıştır.

Avrupa Birliği, Balkanlar'a yönelik entegrasyon politikalarını ekonomik destek ve normatif yönetim araçları üzerinden şekillendirirken, ABD daha çok güvenlik eksenli bir yaklaşım benimseyerek NATO şemsiyesi altında askerî varlığını sürdürmektedir. Çin, altyapı yatırımları ve finansman mekanizmaları aracılığıyla ekonomik nüfuzunu artırırken, Türkiye tarihsel ve kültürel bağları öne çıkaran çok yönlü bir dış politika ile Balkan toplumlarıyla simbiyotik ilişkiler kurmayı hedeflemiştir.

Bu çok aktörlü yapı içerisinde Kosova, sahip olduğu stratejik konum, tarihsel bagajı ve demografik yapısıyla dikkat çeken merkezî bir örnek teşkil etmektedir. Kosova, yalnızca ulusal egemenliğini pekiştirme arayışında olan genç bir cumhuriyet konumunda bulunmamakta; aynı zamanda Balkanlar'ın geleceği açısından yüksek sembolik ve stratejik ağırlık taşıyan bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Jeopolitik konumu itibarıyla Adriyatik ile Orta Balkanlar arasında bir

geçiş noktasında yer alan Kosova, Batı güvenlik mimarisinin bir uzantısı olarak NATO misyonlarına ev sahipliği yaparken; aynı zamanda Türkiye, Arnavutluk, Sırbistan ve Çin gibi aktörlerin de politik, ekonomik ve kültürel girişimlerine açık bir platformdur.

Bu özellikleriyle Kosova, hem "köprü ülke" hem de "tampon ülke" olarak iki farklı stratejik işleve aynı anda sahiptir. Köprü rolü, Batı Balkanlar'ın Avrupa ile entegrasyonu sürecinde Kosova'yı önemli bir bağlantı noktası hâline getirirken; tampon rolü, etnik, kültürel ve politik gerilimlerin kesişiminde bulunan bir denge unsuru olarak onu istikrar üretiminde merkezî konuma taşımaktadır. Bu ikili işlev, Kosova'nın hem bölge içinde hem de küresel sistemle ilişkilerinde esneklik ve manevra kabiliyeti kazanmasını sağlamaktadır.

Kosova'nın bu pozisyonu, Balkanlar'ın geleceği üzerinde doğrudan etkili olabilecek nitelikler taşımaktadır. Etkileşim alanlarının bu denli yoğun olduğu bir ortamda Kosova'nın atacağı her adım, sadece kendi iç yapısını dönüştürmekle kalmayacak; aynı zamanda bölgesel uzlaş, sınır aşan işbirlikleri ve dış aktörlerle kurulan dengelerin de yeniden şekillenmesine katkı sunacaktır. Bu nedenle Kosova'nın jeopolitik, ekonomik ve kültürel stratejilerini uzun vadeli bir vizyonla ve çok taraflı bir dış politika anlayışıyla yapılandırması, bölgedeki istikrar ve refah arayışlarına ivme kazandıracaktır.

Sonuç olarak, Kosova örneği, Balkanlar'da yürütülen çok katmanlı dış politika mücadelelerinin somutlaştığı kesşimsel bir laboratuvar niteliği taşımaktadır. Ülkenin bu özgün konumu, sadece mevcut güç dengelerinin yansıması olarak görülmemeli; aynı zamanda bölgenin barış, kalkınma ve entegrasyon ekseninde evrileceği yönün belirleyici bir ögesi olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Kosova'nın köprü ve tampon ülke işlevleri, Balkanlar'ın uzun vadeli jeopolitik mimarisinde kilit bir yer tutmaktadır.

KAYNAKÇA

Beehner, L., & Meibauer, G. (2016). The Futility of Buffer Zones in International Politics. *Orbis*, 60(2), 250–267.

Beevor, A. (2012). *The Second World War*. Little, Brown.

Bieber, F. (2015). The Serbia–Kosovo Agreements: An EU success story?. *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/2015/09/15/serbia-kosovo-agreements-eu-success-story-pub-61231>, (25.05.2025).

Bowersock, G. W. (1994). *Roman Arabia*. Harvard University Press.

Britannica. (n.d.). Kosovo | History, Map, Flag, Population, Languages, & Facts. *Encyclopædia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Kosovo>, (25.05.2025).

Brown, P. (1989). *The World of Late Antiquity: AD 150–750*. Thames and Hudson.

Buçpapaj, F. (2025). Will the Americans Withdraw from Kosovo and Camp Bondsteel? *Radio Nacional*, 22 Şubat.

Chand, B. (2023). Re-Situating the Buffer State in International Relations: Nepal's Relations With India And China. *E-International Relations*.

Clogg, R. (2002). *A Concise History of Greece (2nd ed.)*. Cambridge University Press.

Çelik, A. & Dirik, G. (2018). Turkey projects soft power in the Balkans. *Daily Sabah*.

Duke, S. (1991). *The Elusive Quest for Security: European and Atlantic Approaches*. Palgrave Macmillan.

Fromkin, D. (2004). *Europe's Last Summer: Who Started the Great War in 1914?* Knopf.

Glenny, M. (1999). *The Balkans: Nationalism, War and the Great Powers, 1804–1999*. Viking Press.

Güzeldere, E. E. (2021). Turkey's limited soft power in the Balkans. Duvar English.

Hall, R. C. (2000). The Balkan Wars 1912–1913: Prelude to the First World War. Routledge.

Hamiti, L. (2024). The Role of Road Corridors in Defining Geopolitics in the Western Balkans. Eurasia Review.

Harvard International Review. (2020). The Balance of Power in the Balkans.

Hoştaş, S. (2024). Kuzey Makedonya Boşalan Türk Köylerinin Jeopolitik Önemi ve Yeniden Nüfuslandırılması. Trakya Üniversitesi, Balkan Araştırma Enstitüsü, Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler A.B.D., (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne.

İnalçık, H. (2000). The Ottoman Empire: The Classical Age, 1300–1600 (N. Itzkowitz, Trans.). Phoenix Press.

Jelavich, B. (1983). History of the Balkans: Eighteenth and Nineteenth Centuries. Cambridge University Press.

Judah, T. (2000). Kosovo: War and Revenge. Yale University Press.

Karakasidou, A. N. (1997). Fields of Wheat, Hills of Blood: Passages to Nationhood in Greek Macedonia, 1870–1990. University of Chicago Press.

Karpat, K. H. (1985). Ottoman Population, 1830–1914: Demographic and Social Characteristics. University of Wisconsin Press.

Keegan, J. (1990). The Second World War. Viking.

Kraja, G. (2020). The Kosovo–Serbia Negotiations: Playing with maps and a ticking clock. Prishtina Institute for Political Studies (PIPS). <https://pips-ks.org/?id=1043>, (30.05.2025).

Lewis, B. (1968). *The Emergence of Modern Turkey* (2nd ed.). Oxford University Press.

Liu, Y. (2024). A Strategic Study of Serbia's East-West Strategic Balance: West or East? *Open Journal of Political Science*, 14(3), 392–402.

MacMillan, M. (2001). *Peacemakers: The Paris Peace Conference of 1919 and Its Attempt to End War*. John Murray.

Mazower, M. (1993). *Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation, 1941–44*. Yale University Press.

McBride, J. (2023). *Russia's Influence in the Balkans*. Council on Foreign Relations.

Millar, F. (2006). *A Greek Roman Empire: Power and Belief under Theodosius II (408–450)*. University of California Press.

Nation, R. C. (2003). *War in the Balkans, 1991–2002*. U.S. Institute of Peace Press.

ORF. (2023). *Russisches Machtspiel auf dem Balkan*. ORF.at, 7 Ocak 2023.

Perry, D. M. (1997). *The Politics of Terror: The Macedonian Liberation Movements, 1893–1903*. Duke University Press.

Potter, D. S. (2004). *The Roman Empire at Bay: AD 180–395*. Routledge.

Pula, B. (2004). The Emergence of the Kosovo "Parallel State," 1988–1992. *Nationalities Papers*, 32(4), 781–786. <https://doi.org/10.1080/0090599042000301490>, (17.04.2025).

Ramet, S. P. (2006). *The Three Yugoslavias: State-Building and Legitimation, 1918–2005*. Indiana University Press.

Reka, B. (2018). Çin'in Balkanlar'a yumuşak inişi. *Koha* (Makedonya). Lamprecht, P. &

Shaheen, J. (2024). Western Balkans Democracy and Prosperity Act [Tasarı metni]. US Senate.

Shaw, S. J., & Shaw, E. K. (1977). *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Volume I, Empire of the Gazis: The Rise and Decline of the Ottoman Empire 1280–1808*. Cambridge University Press.

Spykman, N. J. (1944). *The Geography of the Peace*. New York: Harcourt, Brace.

Ströhm, B. C. (2025). *China's Expanding Influence in the Western Balkans: Why Montenegro Matters*. ECIPE.

UN Peacekeeping. (2023). *Buffer Zones and UN Mandates*.

United Nations Security Council. (1999). Resolution 1244. [https://undocs.org/S/RES/1244\(1999\)](https://undocs.org/S/RES/1244(1999)), (05.06.2025).

Whittaker, C. R. (1997). *Frontiers of the Roman Empire: A Social and Economic Study*. Johns Hopkins University Press.

Wikipedia contributors. (n.d.). *History of Kosovo*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved June 18, 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Kosovo, (27.05.2025).

Zorić, B. (2025). *The Western Balkans – The power of connection*. EUISS Chaillot Paper No.186.

Balkanlar'ın Köprü Ve Tampon Olma Rolü: Kosova Örneği Üzerinden İnceleme

Ömer Faruk Tomu

Balkanlar, tarih boyunca medeniyetlerin kesişim noktasında bir köprü, güç mücadelelerinin ortasında ise bir tampon bölge işlevi görmüştür. Bu çok katmanlı rol, özellikle Kosova üzerinden gözlemlendiğinde bölgenin ne denli kırılgan ve aynı zamanda belirleyici bir zemin sunduğu ortaya çıkar. Makale, küresel ve bölgesel aktörlerin müdahalesiyle şekillenen Kosova siyasetini mercek altına alarak Balkanlar'ın stratejik önemine ışık tutuyor. Bu çerçevede, Balkan coğrafyasının hem çatışma hem uzlaşma potansiyeli, yeni bir perspektifle ele alınıyor."

*Bir düşünce
arkeolojisi*

2025